

Edward Szafrowski

Śp. ks. prof. Marian Aleksander
Żurowski SJ

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 34/1-2, 5-12

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. EDWARD SZTAFROWSKI

SP. KS. PROF. MARIAN ALEKSANDER ZUROWSKI SJ

Zurowski Marian Aleksander, urodził się w 1923 roku w Górcie, pow. Oborniki Wlkp., woj. poznańskie. Do gimnazjum uczęszczał w Rogoźnie Wlkp., ale naukę musiał przerwać podczas okupacji, wysłany na przymusowe roboty do Niemiec (1940—1945). Po wyzwoleniu pomaga organizować szkołę podstawową w Rogoźnie, w której uczy przez pewien czas. Egzamin dojrzałości składa w Kaliszu (1946 r.).

Bezpośrednio po maturze wstępuje do zakonu jezuitów. Studia filozoficzne kończy w Krakowie, teologiczne zaś w Warszawie, na Wydziale „Bobolanum”. Świecenia kapłańskie otrzymuje 23 sierpnia 1953 r., pod koniec studiów teologicznych. W 1956 roku rozpoczyna studia na Wydziale Prawa Kanonicznego w Lublinie. Wkrótce potem (1957 r.) udaje się do Rzymu, by tam kontynuować studia na „Gregorianum”. W 1958 roku uzyskuje licencjat, a w dwa lata później doktorat, na podstawie rozprawy: *Exsistit in Codice Iuris Canonici responsabilitas communitatis*. Obydwa dyplomy nostryfikuje na ATK.

W 1960 roku podejmuje wykłady prawa kanonicznego na Wydziale „Bobolanum”, a od 1962 roku równoległe pracę na ATK, jako adiunkt na Wydziale Prawa Kanonicznego. Na tymże Wydziale uzyskuje (15.5.1966) stopień doktora habilitowanego i zarazem docenta, na podstawie rozprawy: *Ewolucja pojęcia kary właściwej dla zbiorowości (studium historyczno-prawne od Gracjana do Soboru Trydenckiego)*. W 1973 r. otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, a kilka lat później profesora zwyczajnego.

Od ukończenia studiów prowadzi nieprzerwanie pracę dydaktyczną i naukową, udzielając równocześnie porad z zakresu swojej specjalności. Wykłady na ATK koncentrują się na prawie osobowym i małżeńskim. W latach 1969—1974 każdego roku bywa zapraszany z wykładami (najczęściej specjalistycznymi) na Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Nie skorzystał z propozycji pozostania na stałe w Rzymie.

Z pracą dydaktyczną łączy funkcje kierownicze. Na „Bobolanum” w latach 1967—1971 pełni funkcje dziekana. Na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK był kolejno prodziekanem (1969—1972) i dzie-

kanem (1972—1975). W związku z funkcją dziekana należał do Rady Naukowej Episkopatu Polski. Od stycznia 1975 roku był również członkiem Komisji Episkopatu Polski d/s Nauki Katolickiej i równocześnie Komisji Episkopatu Polski do Rewizji Prawa Kanonicznego. Ponadto brał udział w różnych innych komisjach reformy i organizacji studiów.

Kierunek jego pracy naukowej w pierwszym okresie koncentrował się wokół problematyki odpowiedzialności zespołowej oraz osób prawnych. Na te problemy patrzył w szerokiej perspektywie historycznej. Konieczność przygotowania studentom podręczników skłoniła Ks. prof. M. Żurowskiego do opracowania i wydania trzech następujących pozycji: 1. *Normy ogólne prawa osobowego*, Warszawa 1968; 2. *O władzy zwyczajnej i delegowanej*, Warszawa 1970 i 3. *Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem*, Warszawa 1970. Następnie pracuje — w oparciu o prawo posoborowe — na wyraźną prośbę Ks. prof. S. Biskupskiego, jego podręcznik: *Prawo małżeńskie Kościoła Rzymsko-Katolickiego*, publikując je w 1971 r. Następnie opracował kolejny podręcznik *Kanoniczne prawo małżeńskie okresu posoborowego*, Katowice 1976. W 1987 r. wydał *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła katolickiego. Stan prawny po promulgowaniu Kodeksu Prawa Kanonicznego Kościoła Łacińskiego w 1983 r.*, Katowice.

Niezależnie od publikacji podręcznikowych z problematyką prawa kanonicznego łączą się inne opracowania, o których szczegółowo w zamieszczonym poniżej wykazie. Oprócz szeregu opracowań dotyczących aktualnej po soborze problematyki zmian już dokonanych, w dorobku naukowym Profesora znajdujemy także inne, w których w dalszym ciągu uwidacznia się wpływ pierwotnych zainteresowań. Konkretnie chodzi o problem sytuacji prawnej człowieka w społeczności kościelnej ujmowanej w rozmaitych aspektach. Stanowił on nie tylko przedmiot wieloletniego seminarium, na którym napisano dużo prac dyplomowych, lecz także wielu jego osobistych opracowań.

Problematyka dotycząca uprawnień człowieka i jego pozycji prawnej w społeczności kościelnej rozważana pod różnymi aspektami w posoborowym naświetleniu, pociąga za sobą pełniejsze ujęcie rzeczywistości prawa i władzy kościelnej. Powyższa problematyka jest podejmowana w wielu artykułach.

Ks. Prof. M. Żurowski zamieszczał swoje artykuły również w czasopismach zagranicznych, uczestniczył w wielu kongresach międzynarodowych, nie tylko kanonicznych, lecz również o szerszym zakresie, np. historyków prawa, co z kolei łączyło się z przynależnością do naukowych międzynarodowych stowarzyszeń. Należał do następujących: *Société internationale de droit canonique et de legislationis religieuse* (Paris); *Consociatio internationalis studio iuris*

canonici promovendo (Roma); *Société du droit des Églises orientales* (Wien); *Associatio canonistica* (Roma); *Société Jean Bodin pour l'histoire comparative des institutions* (Bruxelles)¹.

Był promotorem ponad 60-ciu prac magisterskich i 8-miu zakończonych przewodów doktorskich. Na skutek jego niespodziewanej śmierci wielu uczestników seminarium nie mogło dokończyć rozpoczętych prac. Niektórzy mieli już prace prawie ukończone, które przedstawili promotorzy wyznaczeni przez Radę Wydziału.

W ostatnich latach, oprócz pracy naukowo-dydaktycznej, jako członek Zespołu Redakcyjnego Komisji Wspólnej Przedstawicieli Episkopatu i Rządu, uczestniczył w przygotowaniu projektów Konwencji między Rządem PRL a Stolicą Apostolską oraz ustawy sejmowej o stosunku Państwa do Kościoła.

Zmarł nagle dnia 25 grudnia 1988 roku. Uroczystości pogrzebowe z udziałem J. E. Józefa Kard. Glempa, Prymasa Polski, odbyły się w dniu 5 stycznia 1989 roku w sanktuarium św. Andrzeja Boboli w Warszawie.

Wykaz

prac opublikowanych przez ks. prof. Mariana Żurowskiego

1. *Exsistit in Codice Iuris Canonici responsabilitas communitatis, Romae* 1960 (*Excerpta ex dissertatione ad Lauream*), s. 63.
2. *De punitione communitatis ratione ipsius delicti*, *Prawo kan.* 5 (1962) nr 1—2, s. 41—75.
3. *Podstawy władzy kościelnej z punktu widzenia teologiczno-kanonicznego, jw.*, nr 3—4, s. 139—159.
4. *Odpowiedzialność zespołowa*, *Homo Dei* 31 (1962) 317—324.
5. *Teologiczno-kanoniczne refleksje nad podstawami władzy zwierzchniej w stanach doskonałości*, *Prawo kan.* 7 (1964) nr 1—2, s. 309—340.
6. Wersja francuska: *Réflexions Theologico-Canoniques sur les fondaments du pouvoir dominatif dans les états de perfection*, *L'Année Canonique* 10 (1965) 213—238.
7. Współpraca w wydaniu dzieła: *Breviarium Fidei — Kodeks doktrynalnych wypowiedzi Kościoła* (opracowali J. M. Szymusiak i St. Głowa), Poznań 1964.
8. *Ewolucja pojęcia kary właściwej dla zbiorowości*, *Prawo kan.*, 8 (1965) nr 1, s. 3—94 oraz nr 3—4, s. 3—77.
9. *Pojęcie przestępstwa u Dekretystów*, *jw.*, s. 145—152.
10. *Czynniki powstania specyficznej relacji zależności między pod-*

¹ Por. *Polscy kanoniści (wiek XIX i XX)*, praca zbiorowa pod red. O. J. Bara, cz. II, Warszawa 1981, s. 270—273.

- władnym a przełożonym w stanach doskonałości, *Roczniki Teol.-Kan.* 12 (1965), s. 5, s. 45—56.
11. *Warunkowe przekazanie władzy poprzez prawo*, *Prawo kan.*, 9 (1966) nr 1—2, s. 313—328.
 12. *Wprowadzenie do teologii prawa kanonicznego*, jw., 10 (1967) nr 1—2, s. 3—32.
 13. *Prawne aspekty Konstytucji „Lumen Gentium”*, jw., s. 59—88.
 14. *Cechy charakterystyczne prawodawstwa kościelnego w świetle posoborowych tendencji*, jw., nr 3—4, s. 3—27.
 15. *Dyspensowanie od prawa powszechnego w świetle Motu proprio „De Episcoporum muneribus”*, jw., s. 45—78.
 15. *Normy ogólne prawa osobowego*, Warszawa 1968, s. 199.
 16. *Struktura organizmu Kościoła*, W: *Kościół w świetle Soboru*, Poznań 1968, s. 145—188.
 17. *Posoborowe spojrzenie na prawo kanoniczne*, jw., s. 519—560.
 18. *Das Naturrecht im Disput* (rec.), *Prawo kan.*, 11 (1968) nr 1—2, s. 339—345.
 19. D. Kurze, *Pfarrewahlen in Mittelalter*, Köln 1966, *Collectanea Theol.* 38 (1968) f. 4, s. 222—233.
 20. E. Plassmann, *Staatskirchenrechtliche Grundlagen der deutschen Kanonisten an der Wende vom 18 zum 19 Jahrhundert*, Freiburg 1968, jw., 221—222.
 21. *Perspektywy dokonywanej rewizji prawa kanonicznego*, *Hommo Dei*, 37 (1968) 166—172.
 22. K. Rahner, *Schriften zur Theologie*, (rec.), *Collectanea Theol.*, 39 (1969) f. 2, s. 190—192.
 23. *Zeitgemässe Erneuerung des Ordensleben*, jw. s. 192.
 24. *Uprawnienia członków Ludu Bożego a uprawnienia laikatu*, *Prawo kan.* 13 (1970) nr 1—2, s. 101—141.
 25. *Władza zwyczajna, delegowana czy kolegialna*, jw., s. 49—57.
 26. *O duchowieństwie w szczególności, cz. I: Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem*, Warszawa 1970, s. 267.
 27. *O władzy zwyczajnej i delegowanej*, Warszawa 1970, s. 165.
 28. A. Garcia y Garcia, *Historia dei derecho canonico*, Salamanca 1967, (rec.), *Prawo kan.*, 13 (1970), nr 1—2, s. 290—291.
 29. A. De la Hera, *Introduction a la scientia del derecho canonico*, Madrid 1967 (rec.), jw., 287—290.
 30. M. Petroncelli, *Il Concilio Vaticano II e la codificazione del dritto canonico*, (rec.), jw., s. 291—292.
 31. *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, t. I (rec.), *Collectanea Theol.*, 40 (1970) f. 3, s. 200—201.
 32. Jan Roth *Profesor—Kanonista*, W: *Studia prawno-historyczne*, Warszawa 1971, s. 1—142.

33. *Posoborowe pojęcie władzy zwyczajnej*, Prawo kan., 14 (1971) nr 3—4, s. 3—11.
34. *Criterium distinctionis inter potestatem administrativam, iudicalem et voluntariam*, Periodica 60 (1971) 643—651.
35. Biskupski - Żurowski, *Prawo małżeńskie Kościoła rzymskokatolickiego*, Warszawa 1971, cz. I, s. 311 i cz. 2, s. 243.
36. *Prawo kościelne*, w: Słownik wczesnochrześcijańskiego piśmiennictwa (pod red. Szymusiak - Starowiejski), Poznań 1971, s. 597—614.
37. *Il problema della colpa e della pena di una società organizzata*, w: Ius Populi Dei, vol. I, Roma 1972, s. 523—565.
38. O. Robleda, *El matrimonio en derecho romano*, (rec.), Prawo kan. 15 (1972) nr 1—2, s. 257—258.
39. *De matrimonio concetanea*, Romae 1970 (rec.), jw., s. 256—257.
40. R. Sobański, *Chrzest jako podstawa jedności Kościoła*, Warszawa 1971, (rec), Śląskie studia historyczno-teologiczne, 5 (1972) 308—313.
41. *Die Erstreckung der Strafsanktion auf nicht schuldige Personen, die zum Straffälligen in Beziehung stehen, nach der Lehre der Dekretisten und Dekretalisten*, Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, 90 bd. Kononistische Abteilung 59 (1973) 175—190.
42. *Synodus Episcoporum in quantum „partes agens totius catholici episcopatus”*, Periodica 62 (1973) 375—391.
43. *Animedversiones quaedam ad disceptationem de iuribus personarum in Ecclesia pertinentes*, jw., 63 (1974) 275—283.
44. *Sprawozdanie z II-go Kongresu Prawa Kanonicznego w Mediolanie i II-go Kongresu prawa Kościołów Wschodnich na Krecie*, Prawo Kan., 17 (1974) nr 3—4, s. 242—259.
45. Suarez Fr., *De legibus...* (rec.), Prawo Kan., 16 (1973) 411—414.
46. *Ius Populi Dei, Miscellanea in honorem Raymundi Bigador*, t. I—III, Romae 1972 (rec.), jw., 17 (1974) nr 3—4, s. 208—214.
47. *Atti del Congresso Internazionale di Diritto Canonico, „La Chiesa dopo il Concilio”*, Roma 14—19 Gennaio 1970, Milano 1972, (rec.), jw., s. 297—302.
48. *Vinculum matrimoniale*, Roma 1973, (rec.), jw., s. 304—305.
49. *Wpływy chrześcijańskie na pierwotne prawo polskie w sprawach małżeńskich*, jw., 18 (1975) nr 1—2, s. 73—87.
50. *Aktualna problematyka aktu warunkowego*, jw., nr 3—4, s. 87—99.
51. *Matrimonium sub conditione*, Periodica 64 (1975) s. 141—146.
52. *Refleksje nad nowym „Ordo Paenitentiae i schematem prawa kanonicznego dotyczącego sakramentu pokuty*, jw., 19 (1976) nr 1—2, s. 75—81.

53. *Kanoniczne prawo małżeńskie okresu posoborowego*, Katowice 1976, s. 460.
54. *Fundament władzy i prawa w kościelnej wspólnocie*, *Analecta Cracoviensia* 9 (1977) 361—368.
Wersja francuska: *Le fondament du pouvoir et du droit dans la communauté ecclésiastique*, *Studia canonica* 11 (1977) 329—338.
55. *Communio ecclesiastica indolem iuris et potestatis in ea existentia determinans*, w: *Investigationes theologico-canonicae*, Romae 1978, s. 533—545.
Wersja polska: *Wspólnota kościelna determinuje charakter władzy i prawa*, *Prawo Kan.* 21 (1978) nr 1—2, s. 87—98.
56. *Eklezjalny charakter małżeństwa i rodziny*, jw., nr 3—4, s. 105—116.
57. *„Domowym Kościołem”*, *Zeszyty ODISS* nr 72, grudzień 1978, s. 44—70.
58. P. A. Bonnet, *L'essenza del matrimonio canonico, contributo allo studio dell'amore coniugale*, (rec.), *Prawo Kan.* 21 (1978) nr 1—2, 237—239.
59. *Wspólnota kościelna „communio” podstawą prawa kościelnego?*, jw., 20 (1977) nr 1—2, s. 67—85.
60. *Uprawnienie do naprawienia niewłaściwego wymiaru sprawiedliwości*, jw., nr 3—4, s. 195—208.
Wersja niemiecka: *Das Recht zur Abänderung eines fehlerhaften Rachtsspruch*, *Zeitschrift der Savigny-Stiftung...*, Jahrgang 63 (1977) 118—131.
61. *Powstanie kanonicznej koncepcji warunkowego zawarcia małżeństwa*, *Analecta Cracoviensia* 7 (1975) 473—510.
Wersja francuska: *Le développement de la notion canonique de la célébration conditionnelle du mariage*, *Studia Canonica*, 11 (1977) 85—113.
62. *Akty administracyjne i ich rola w organizmie Kościoła*, *Prawo kan.*, 19 (1976) nr 1—2, s. 49—73.
Wersja włoska: *Gli atti amministrativi nel diritto della Chiesa — referat wygłoszony na III Międzynarodowym Kongresie Prawa Kan. w Pamplonie*; wydrukowany dla wszystkich uczestników oraz w *Ius Canonicum* 16 (1976) 185—209 i w *Aktach Kongresu*.
63. *Uprawnienia do uczestnictwa we wspólnocie kościelnej pierwszych wieków chrześcijaństwa*, *Prawo kan.*, 19 (1976) nr 3—4, s. 37—52.
Wersja włoska: *Il diritto dei laici alla Comunio ecclesiastica secondo i canoni orientali*, *Kanon*, *Jahrbuch der Gesellschaft für das Recht der Ostkirchen*, III, Wien 1977, s. 185—198.
64. *Eklezjalny charakter małżeństwa i rodziny*, *Prawo kan.* 21 (1978) nr 3—4, s. 105—116.

65. *Kościół partykularny jednostką podstawowo-twórczą we wspólnocie wspólnot*, jw., 22 (1979) nr 1—2, s. 25—32.
66. *Uprawnienie do współuczestniczenia w kościelnej wspólnocie wspólnot*, Warszawa 1979, s. 233.
67. *Problematyka związana z ograniczeniem wolności wewnętrznej w świetle nowszych wyroków rotalnych*, Prawo kan., 24 (1981) nr 1—2, s. 149—161.
68. *Odpowiedzialność zorganizowanego zespołu za przestępstwo swego reprezentanta w ujęciu Innocentego IV*, jw., s. 255—263.
69. *Społeczności realizacji rad ewangelicznych w „komunii” Kościoła partykularnego*, jw., 25 (1982) nr 1—2, s. 123—135.
70. *Refleksje z pierwszego dnia IV Międzynarodowego Kongresu Kanonistów we Fryburgu*, jw., s. 280—286.
71. *Przedmiot zgody małżeńskiej i zdolność do wypełniania obowiązków w ocenie umysłu poprzedzającej rozważną decyzję nupturienta — Studium w oparciu o nowsze wyroki rotalne*, jw., 26 (1983) nr 1—2, s. 243—283.
72. U. Mosiek, H. Zapp, *Kirchliches Eherecht mit dem Entfurf der CIC-Reformkommission 5 neubearbeitete Auflage*, Freiburg 1981, s. 301 (rec.), jw., ss. 306—307.
73. *Nowe prawo małżeńskie Kościoła katolickiego (refleksje wstępne)*, jw., 27 (1984), nr 1—2, s. 245—253.
74. A. Stankiewicz, *De iurisprudencia circa simulationem et errorem*, Romae 1981 (rec.), jw., s. 287—291.
75. A. Stankiewicz, *De homicidio in iure poenali romano*, Romae 1981, (rec.), jw., s. 292.
76. *Biskup diecezjalny a wyższy przełożony instytutu życia konsekrowanego*, jw., nr 3—4, s. 31—41.
77. *Realizacja uprawnień kościelnych w konkretnej rzeczywistości społeczno-kulturalnej*, jw., s. 43—52.
78. *Autorytet i wolność w Kościele*, jw., 28 (1985) nr 1—2, s. 31—39.
79. *Problem władzy wykonawczej*, jw., s. 41—48.
80. *Problem rozeznania oceniającego*, jw., nr 3—4, s. 3—15.
81. *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Kraków 1985, s. 281.
82. *Współuczestnictwo kościelne. „Ius ad Communionem”*, Kraków 1985.
83. *Ewolucja pojmowania wolności religijnej w Kościele katolickim*, Prawo kan., 29 (1986) nr 3—4, s. 27—38.
84. V. Schulz, *Der neue Codex und die Kirchlichen Vereine* (rec.), jw., 30 (1987) nr 3—4, s. 293—294.
85. *Eklezjalny fundament życia wspólnotowego*, jw., 31 (1988) nr 1—2, s. 101—109.

86. *Refleksje w związku z przemówieniem Jana Pawła II do Rady Rzymskiej w dniu 5 lutego 1987 r.*, jw., nr 3—4, s. 99—107.
87. *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła katolickiego*, Katowice 1987, s. 486.
88. *Prawo Nowego Przymierza*, Poznań 1989, s. 204.
89. Burke, Grocholewski, Pompedda, Versaldi, *Incapacity for marriage*, Romae 1987, (rec.), *Prawo kan.* 32 (1989) nr 3—4, s. 289—293.